

MÜLLER LAJOS S. J.:

ENGESZTELŐ **ÉLET A HAZÁÉRT**

ÁRPÁDHÁZI BOLDOG MARGIT
ÉLETE

KIADJA A
JÉZUS SZIVE NÉPLEÁNYAI TÁRSASÁGA
BUDA PEST, 1942

MÜLLER LAJOS S. J.:

ÁRPÁDHÁZI
BOLDOG MARGIT ÉLETE
(1243—1270)

BUDAPEST, 1942
KIADJA A JÉZUS SZIVE NÉPLEÁNYAI TÁRSASÁGA

Nr. 26/1942. Imprimi potest. Budapestini, die 16. Januarii.
Eugenius Somogyi S. J. Praep. Prov. Hung. — Nr. 80/1942.
Imprimatur. Szegediensis, die 12. Januarii 1942. Julius
episcopus.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában. Budapest.

A tatárjárás

A nagy győzelmeket és nagy katasztrófákat néhány perces ünnepélyes csenddel és mozdatlansággal szokták ünnepelni. Igen, de ez éppen nem a feledésnek halálos csendje. Az 1941. év már-már alkonyodik és szinte általános csend és néhány ujságcikktől eltekintve, alig emlékezik meg valaki arról az óriási katasztrófáról, amely hazánkat a mélypontra juttatta, oly kétségbeejtő helyzetbe, amelyhez még Mohács és Trianon is alig hasonlítható. — Gondoljunk a Sajó jobb partján, Ónod és Mohi környékén lezajlott csatára, amely nemzetünk színejavát megsemmisítette és a tulajdonképeni tatárjárást megindította.

Mikor IV. Béla az 1241. év elején Kiev és Halics elestéről értesült, nem ringatta tovább magát illúziókban. Nyomban hozzálátott, hogy a hazát a rátörő veszélyre lehetőleg előkészítse. Körülhordatta a véres kardot. De nem mozgult semmi. A hosszú békének, amelyet a

magyar élvezett, megvolt a maga átka is. Az egykorú Tamás, spalatói főesperes nagyon jól ismerte a magyar közállapotokat, mikor azokat mint szemtanú, így festi le: „El valának a hosszas békében puhulva, elszoktak a fegyverviseléstől. A testi gyönyöröknek örvendezve gyáva puhaságban satnyultak. A magyarok termékeny és minden jóban bővelkedő földje fiainak alkalmat adott, hogy vagyonuk bőségénél fogva mértéktelen gyönyörökbe merüljenek. Az ifjúságnak egyéb gondja sem volt, mint üstökét simogatni, bőrét ápolni, asszony módra magát piperézni. Az egész napot válogatott lakomákkal és puha tréfákkal ütték agyon és az éjtszakai nyugalmukat reggel 9 óráig is elnyújtották. Egész életüket kies erdőkben és kellemes réteken, asszonyokkal enyelegve töltötték. Ily mulatságos dolgokkal el lévén foglalva, hogyan is gondoltak volna a harci zajra?” Hozzájárult még a „turáni átok”, a visszavonás szelleme. Már a nyakukon volt az ellenség és ők gyanúsítják a királyt, gyanúsítják egymást, gyanúsítják a főpapokat, akik — állítólag — csak azért költik a tatárveszedelem hírét, mert nem akarnak a pápa által összehívott zsinatra menni.

Mikor végre a betörő tatárok elé felvonultak, az erdőkben rejtezkedő ellenség erejét fitymálva még mindig lenézték a könnyű fegyverzetű, bárdolatlan ázsiai hordát. „Sokaságukban elbizakodva csak gúnyt űztek királyukból, mikor övéit buzdította, hogy derekasan készüljenek a harcra és sok zászlót saját kezével osztott ki a főembereknek. Kedv, lelkesültség a harcra — elégedetlenségük miatt — nem volt bennük.” Némelyek még — bizonyos önző érdekből — kívánták is, hogy a király csatát veszítsen. Mikor Batu kán, a kitűnő tatár hadvezér egy magaslatról hadászatiilag ügyetlen elhelyezkedésüket szemlélte, mosolyogva jegyezte meg: „Sok a magyar, de kezünkben vannak, mert rosszul vezetik őket s mint a birkák, szűk akolba zárták magukat.” És ebben nagyon is igaza volt. Béla királyt nagy államférfiúi képességekkel áldotta meg Isten, de nem volt katona. Hozzá még ezidőtájt nagy félenkséget és határozatlanságot is árult el. Nem is igen bíztak benne. Még Ugrin kalocsai érsek talentumára lehetett leginkább támaszkodni, aki püspöktársaival derekasan forgatta a hazáért kardját. Mikor az első rohamot április 11-én éjjel a Sajó hídfőjénél visszaverte,

a többi vezér nagy örömében nyomban neki-
vetközött és aludni tért. Jött a másik roham.
Lett erre zűrzavar és összegabalyodás. Senki
sem találta a lovát, csapatát és nem tudott a
szűk helyen egyik a másiktól mozdulni sem.
A magyar sors meg volt pecsételve. Azonköz-
ben a tatárok be is kerítették őket. Kiki mene-
kült, amerre tudott. Egy részének a tatárok utat
is engedtek, hogy a legvitézebb maggal aztán
annál könnyebben végezzenek. A legjava ott
is maradt a csatatéren. Hősi halált haltak: Ugrin
kalocsai érsek, Mátyás esztergomi érsek, Ger-
gely győri püspök, Jakab nyitrai püspök, Raj-
náld erdélyi püspök stb. A világiak közül meg-
számlálhatatlan sokan. A királyt leghűségesebb
hívei csak testükkel védve, életüket áldozva
ragadták ki a végveszélyből. Pedig a tatárok
elsősorban reá utaztak. Üldözték is, nyomon
követve őt.

Most már nyitva állott számukra az út egé-
szen a Dunáig. Raboltak, pusztítottak, gyilkol-
tak minden kímélet nélkül. A szegény nők
sorsáról jobb nem is beszélni. Sőt, minthogy
a Duna ez évben — szerencsétlenségre — be-
fagyott, átmentek a Dunántúlra is.

Béla király feleségét, Máriát nyolc gyermekével már 1241 március 17-én távoli rokonához, Frigyes herceghez Ausztriába küldötte. Maga a mohipusztai katasztrófa után Turóc, Nyitra és Pozsony érintésével ugyancsak szerettei után Ausztriába ment. De csapdába került. A kapzsi osztrák herceg, kihasználva Béla király kétségbeejtő helyzetét, őt kincseitől megfosztotta, tőle három szomszédos vármegyét követelt, sőt ráadásul Magyarországra tört s Győrig hatolva a tatárral versenyt pusztította az országot. Jól írja akkori helyzetünkről egy olasz pap: „A szerencsétlen magyarokat mindenütt keserű harapásokkal szaggatták az élesfogú vadállatok, aztán pedig meztelenül vetették ki a csupasz földre.”

Mária királynő — úgy látszik, hamarosan felismerve a helyzetet — Frigyes „vendégszeretetét” nem sokáig vette igénybe, hanem Ausztriából kastélyába, a somogymegyei Segösdre és innen Zágrábba, majd az Adriai-tenger partjára menekült. Béla körülbelül ugyanezt az utat tette meg, lehet, hogy Segösd-től már együtt családjával. Utolsó megállóhelyük Trau szigetén épült kastélyuk volt. A tatárok egész idáig üldözték és még a tenger-

parton is leselkedve prédájukra, mint csaholó ebek követelték kiadatását.

Útközben küldte szét Béla kérőleveleit minden irányba, IX. Gergely pápához, II. Frigyes német-római császárhoz és IX. Lajos francia királyhoz. Egész Európa egyébként ekkor már a magyar katasztrófáról és annak szörnyű részleteiről beszélt. Egy jámbor bajor szerzetes már meg is írta krónikájában: „Magyarországot 350 évi fennállása után a tatárok megsemmisítették.”

Sajnálkozásban nem volt hiány. „De bátorítás — panaszolta Béla — vagy segély nem érkezett, csak szavak.”

IX. Gergely sírva olvasta a keresztény Magyarország sorsáról szóló jelentést és a domonkosok és minoriták útján keresztes-hadjáratra szólította fel a német tartományokat. Ámde, minthogy ő maga is a német császárral éppen hadban állott, II. Frigyes császár „megtérésétől” tette függővé a valóságos segítséget. Frigyes is csak akkorra ígért támogatást, ha majd a pápával a dolgát elintézte. A francia és angol király még kevésbbé gondoltak egy oly távoli ország megsegítésére.

Ezt a sötét, komor hátteret meg kellett rajzolnunk, hogy Margit alakja rajta kidomborodjék és hivatását, szerepét jobban megértsük. A királyi család körülbelül egy évig volt a dalmát partok száműzöttje, amely egyébként, valamint egész Horvátország a magyar menekülőtől, főleg asszonyoktól hemzsegett. Apácák is voltak köztük. Egy kis csoport a veszprémi Ilonával, akit a hagyomány a boldogok közt tisztel. Zárában kis kolostort is alapított és többé nem is tért vissza Magyarországra. Béla tehát családjával 1242. év nyarán Dalmáciából, ahol két leányát, Katalint és az idősebb Margitot s ennek jegyesét, Saint-Omer Vilmos gróftot eltemette, a somogy megyei Segösdre, a királyné kastélyába költözködött. Innen a királyné gyermekeivel — nagyobb biztonság kedvéért — Turóc várába ment. Ekkor már szíve alatt hordozta az eljövendőt, akinek a haza történetében oly nagy szerepet szánt a Gondviselés.

A királyi fogadalom

Ennek a kilencedik születendő királyi gyermeknek sorsáról ugyanis a jámbor szülei már születése előtt határoztak. Fogadalommal köte-

lezték magukat, hogy saját családjuk és végképen lesújtott és minden emberi segínyt nélkülöző, teljesen tönkretett haza üdvéért áldozatul szánják. Ha leány lesz, apácává kell válnia, életét valamely zárdában imával, vezekléssel eltöltenie.

A mai erkölcsi felfogás szerint ez a fogadalom csakis annyit jelenthetett volna, hogy szülei *nem akadályozzák esetleges hivatását* és mindent megadnak, hogy azt, *ha akarja*, követhesse. De nem így gondolkodtak a középkorban. A gyermekek szinte ki voltak szolgáltatva az apai önkénynek. Főleg a leányokat férjhez adták vagy zárdába küldték, nem egyéni hajlamaik, hanem a családnak érdekei szerint. Főleg a fejedelmi házasságoknál a politika játszotta a főszerepet, amint ezt később Boldog Margitnak is tapasztalnia kellett. Csak szinte makacs ellenállásának köszönheti, hogy hivatásában mindvégig kitarthatott.

Hogy Béla királynak és feleségének fogadalma Isten tetszésével találkozott, már az is elárulja, hogy a tatárok egyévi ittartózkodásuk után az országból sietősen kitakarodtak. Nem fegyver űzte ki őket. Visszavonulásukra Ogutáj nagykán halála adott okot. Amint ennek

híre Batu kánhoz érkezett, seregeivel azonnal hazaindult, hogy érdekeit az új nagykan választásánál érvényesítse. Aki csak az események felszínét szokta szemlélni, a véletlenségnek sajátságos, szerencsés összejátzását látja mindebben. Mi pedig világosan látjuk ujját Istennek, aki már előre gyönyörködött a neki hozandó kedves áldozat illatában. Később egy szentjének kijelentette az Úr, hogy egyetlen neki teljesen odaadott lélek többet számít előtte, mint akár egész királyság. Miért is ne mentene meg tehát egy-egy szentjéért egész királyságot?

A szülők

De ismerjük meg kissé közelebről azt a nemes fát is, amelynek a lilimos Boldog Margit egyik legszebb hajtása.

Margitot méltán nevezzük „Árpádházinak”, mert valóban 12 nemzedéken keresztül férfiágon egyenesen Árpád apántól származik. Ósanyjai közt találunk 5 szlávot, 2 görögöt, 1 németet, 1 frankot, 1 kúnt és 1 magyart. A magyar vérrel tehát már kezdettől fogva oly elemek elegyedtek, amelyek más népek értékeit is magukkal hozták.

Édesatyja, Béla, már gyermekkorában oly családi tragédiának volt tanúja, amely kedélyét egész életén át behomályosította. Anyját, Gertrudot ugyanis szinte szemeláttára koncolták fel. Később atyjától, II. Endrétől is elidegenedett, aki hamarosan újra házasodik és fiát mások nevelésére bízta. Majd aztán II. Endre fiát, a 14 éves Bélát, házasságra kényszeríti a Keletről magával hozott ugyancsak 14 éves Laszkarisz Máriával, a niceai görög császár leányával, kit hamarosan királynévá is koronáztat. Majd Endre annak a frigynek, amely szerelmi házassággá fejlődött, felbontására akarja fiát kényszeríteni, hogy a „magyar királyságnak hasznosabb” új házasságra léptesse. Béla engedett, elvált feleségétől. De aztán, megbánva tettét, Máriával Ausztriába szökött, hogy apja haragja elől kitérjen. Margit édesanyja, Laszkarisz Mária, igen nemeslelkű nő volt. Császári származására büszke, de igen szép lélek, aki férjét háza kormányzásában és hazánk felsegítésében nagy lélekkel hathatósan támogatta. Lelkületére elég jellemző, hogy 10 gyermeke közül kettőt, Kunigundát és Margitot a boldogok karában tisztelünk.

Az áldozatnak szánt kisleány születésének

sem idejét, sem helyét nem tudjuk biztosan megállapítani, valószínűleg Turóc várában láttott napvilágot, éspedig 1243. év január hó 29-e előtt.

A keresztségben Margit nevet kapott. Hogy szülői éppen a Margit nevet választották, nem volt véletlenség. A családban ugyanis már volt egy Margit, akit az Egyház szentjei között tisztel, t. i. Eduárd angol királyfinak és egy magyar királyi sarjnak Magyarországon, Nádasdon 1045-ben született leánya. Innen van hazánkban ennek a szép névnek nagy elterjedtsége, amelyet csak fokozott a mi Margitunknak szent élete. A vespri és nyulak-szigeti zárdában is az ismert apácanévek közt őt Margit szerepel és ezek közül három a királyi családnak sarja. Margitnál inkább csak az Erzsébet név szerepel gyakrabban, ami Margit nagynénjének, Szent Erzsébetnek tiszteletéből könnyen érthető.

A szülők első gondja volt, hogy alkalmas nevelőnőről gondoskodjanak. A választásban valóban szerencsések voltak. A Gondviselés útjukba terelte a baranyamegyei Bodmeri Tamásnak 24 éves özvegyét, Olimpiádeszt, egy Margittal hasonló korú leánykának, Erzsébet-

nek az édesanyját, aki szívesen vállalta magára a nevelőnői tisztelet. Margitnak nemcsak dajkája, nevelőnője, második édesanyja, hanem mesternője is lett az életszentség útján.

Az első 3—4 évben a királyi család körében töltötte be tisztségét. De aztán 1246-ban Margittal együtt a veszprémi domonkosrendi Szent Katalin-kolostorba költözött.

Veszprémben

Ha ma arról a meredek hegyfokról aláttekintünk, amely hátán a székesegyház, püspöki palotát, szemináriumot stb. hordozza, a távolból rom ötlík szemünkbe, amelynek legkimagaslóbb falrészlete hatalmas kereszttel van megjelölve. Tisztelet és áhítat fogja meg ilyenkor a lelkünket. Ime, itt növekedett az a kis bárány, aki imáival, böjtjeivel és vérével vette el nemzetünk bűneit. Abból, hogy Bertalan püspök 1240-ben a zárda fenntartására 16 ezüstmárkát, tehát kb. 800 pengőt elégségesnek tartott, arra következtethetünk, hogy az apácák száma meglehetősen korlátolt volt. De voltak növendékek is, mert a zárda a szemlélődésen kívül leányneveléssel is foglalkozott. Ezek természetesen eltartásukat nem ingyen vették

igénybe. A növendékek mondhatnók, félig szerzetesnői, félig világi nevelésben részesültek. Ha hivatást éreztek vagy a család érdeke úgy kívánta, mint apácák a zárdában maradtak, ha nem, ám a világba visszatérhettek.

Margitot édesanyja, a királyné és Olimpiádesz kísérték Veszprémbe. Itt Katalin főnöknő, Eliana gondnoknő és Tamás, a zárda miséző papja fogadták őket rangjuknak megfelelő mély tisztelettel. Vajjon tudták, sejtették-e, hogy minő kincsnek jutottak birtokába? Alig hiszük... Sokkal valószínűbb, hogy kényes helyzetben érezték magukat és már előre látták a rájuk háramló kellemetlenségeket és felelősséget. Mikor az édesanya a kis Margitól könnyes szemmel búcsúzott, őt Olimpiádesz szeretetébe és anyai gondjaiba ajánlotta. Erre azonban alig volt szükség, Olimpiádesz ugyanis akkor már úgy szerette Margitot, mint tulajdon gyermekét. Viszont a kis Margit is Olimpiádeszben csak anyját látta, szerette. Így is nevezte. Később megdöbben, amikor megmondták neki, hogy ő nem Olimpiádesznek édes gyermeke. Ez a felfedezés azonban egymáshoz való szoros viszonyukat éppen nem lazította.

Margit Veszprémbe nemcsak mint növény-jött, őt szülei határozottan apácának szánták. De ő maga is, amennyire gyermekésszel felértette, szerzetesnő akart lenni. Olimpiádesz megérkezésük után a negyedik napon máris magára öltötte Szent Domonkos öltönyét. Fogadalmat azonban mindjárt már csak azért sem tehetett, mert már 1243-ban IV. Ince pápa a Domonkos-rendben a fogadalom érvényét egy teljes évi noviciátustól tette függővé. A gyermek Margitban Olimpiádesz példája csak annál inkább felcsiholta az epedést, hogy ő is már a szent ruhához jusson. Hogy a kis királyleánynak kedvét el ne rontsák, ám adtak is reá ruhát, amely a szerzetesöltönyhöz valamelyest hasonlított. A jámbor csalást Margit csakhamar észrevette. Most már szüntelen azon törte fejét, hogyan juthatna az igazi szent ruhához. Egyszer csakugyan valami módon a nagyok öltönyéhez juthatott, sebtében magára öltötte és megjelent a konvent előtt és esengve kérte, hogy őt fogadalomhoz bocsássák. Ez a kis epizód Margitnak hétéves korában történt, tehát kb. 1249-ben. Ámde Margit nemcsak a ruhában, hanem az imádságos lelkületben és egész életmódjukban is igyekezett az apácákat

utánozni. Próbálta megtanulni a latin imákat és himnuszokat és a szerzetesnőkkel a zsoltosmát együtt végezni. Sőt a kis szemfüles a szerzetesnők titkos vezekléseiről is tudomást szerzett. Egyik alkalommal egyiknek a ciliciumát is megkaparintotta. Több sem kellett neki, hordozni kezdte. Olimpiádesz azonban, aki gondos anyai szemét a leánykáról soha le nem vette, erről csakhamar tudomást szerzett és végére járt ennek a szent kedvtelésnek. Margit azonban nem nyugszik. Most már maga csinál a házban összegyűjtött durva posztódarabokból valami sanyargató ruhát és titkon hordja. Csak Somogyi Ágnes nővér, Margitnak egyik bizalmasa tud róla, akinek egyszer betegség idején ezt a primitív sanyargató eszközt megörzésre átadta. Azt is kérte az ő anyácskájától, Olimpiádesztől, hogy ő is a szerzetescsuhát pusztá testén, a gyolcs alsóruhát mellőzve viselhesse. Olimpiádesz bármennyire is örült ennek a szentségre törtető buzgalomnak, de volt oly okos, hogy azt józanul mérsékelje. Azonközben a kis Margit a zárdai életbe anyyira beleolvadt, hogy királyi származása lelkében egészen elmosódott. Tekintve zsengekorát, ezen nincs is valami nagyon csodálkozni-

való. Mikor egyszer valaki őt „királyleány”-nak nevezte, ezen szörnyen megbotránkozott és sírva futott az ő kismamájához, Olimpiádeszhez, hogy magyarázatot kérjen. S mikor tudomást szerzett a reá „szomorú” valóságról, szinte nem is lehetett őt megvigasztalni. Ezen túl atyjával, a királlyal, aki időnkint meglátogatta, beszélni sem akart, és még jó, ha édesanyjával szóba állt. Alig lehet ezt egyébnek, mint félszegségnek és tökéletlenségnek minősíteni, amiben talán az egyoldalú nevelés is hibás. Mindeme vonások azonban elárulják, hogy Margit kitűnő alany, hogy a kegyelem belőle szentet formáljon. Látható már benne a bimbó, amely alkalmas viszonyok közt a keresztény tökéletesség rózsájává fejlődhetik. A lelki életben azonban még nagy utat kellett megtennie. Gyermekerényei most még csak a kegyelem által élesztett jó hajlamok és naív utánczási váagnak szülöttei, ami a zárdában nevelt kislányoknál éppen nem ritkaság.

Veszprémi első éveiben még vallási ismeretei is oly kezdetlegesek, hogy még a korabeli gyermekek tudásával sem vehették fel a versenyt. Így pl. nem tudta, mi a feszület, mit és kit ábrázol és miért bántak ezzel az emberrel

oly kegyetlenül. Mikor aztán megmagyarázták neki, érzékeny szívecskéjének több sem kellett. Nem győzött rajta részvéttel csodálkozni és az Úr Jézuson, akit eddig bizonynal csak kedves gyermek alakjában ismert, sajnálkozva sirdogálni. Már ettől kezdve mondhatjuk, bírta a könnyek adományát, amely kíséri egész élete folyamán.

Az első gyónásról és áldozásról, ami a modern szentek életében oly jelentős szerepet szokott játszani, nemigen tudunk. Ne csodálkozzunk rajta! A szentségeknek használata akkor volt az Egyház történetében a mélypontján. Éppen ez indította az 1215-ben összehívott negyedik lateráni zsinatot annak a, mondhatnók, gyászos törvénynek megalkotására, amely a híveket az évi *egyszeri* gyónásra és *húsvéti, egyszeri* szentáldozásra *kötelezik*. Tehát a hívek buzgalma már itt tartott. Maguk a szentéletű apácák a dömés rendben szabály szerint évenként tizenötször gyóntak és átlag bizonynal ugyanannyiszor áldoztak. Margitról ebből a szempontból csak annyit tudunk, hogy Marcellus dömés tartományfőnök volt és marad a Nyulak-szigetén is rendes gyóntatója. Ez pedig csak időnkint tudott a félreeső Veszprémbe is

eljutni. Hogy azonban az eucharisztikus Jézus kis jegyesének szívét már akkor lefoglalta és foglalkoztatta, arról csepp kétségünk sincs. Későbbi élete élményeiből erre biztosan következtethetünk.

Igy múlt el Margitnak a Veszprémben töltött körülbelül hat-hét esztendje. Ez volt életének legszebb, legderűsebb korszaka, szerzetesi életének igazi Názáretje, amelyre kétségkívül legszívesebben gondolt vissza. Csak egy borús felhő vonult el, de elég sietősen, derült ege felett. Édesatyja ugyanis megfélekezve fogadalmáról, „magasabb állami érdekekből” Margit kezét egy lengyel hercegnek ígérte oda. Akkoriban nem voltak ritkák az ilyen — egyelőre csak jogilag megkötött — gyermekházasságok. Az alig hétéves Margitnak persze akkor még alig lehetett valamilyen fogalma a házasság lényegéről. Csak annyit tudott, hogy akkor el kell hagynia a zárdát, Olimpiádesz mamát meg a jó, szent nővéreket... Tiltakozott a terv ellen. És bizonynyal az oltáriszentségi Jézus adta meg kis jegyesének a szilárdságot ahhoz, hogy ő feltétlenül apáca maradjon.

Ezen bátor fellépésén kívül még csak egy kedves emlékét hagyta hátra királylányi méltóságának a veszprémi zárdában. Általános szokás volt a középkorban, hogy nemcsak püspökök, hanem fejedelmi személyiségek is, nagycsütörtökön, Jézus példája nyomán a szegények lábát megmosták. Az alázatosság megdöbbentő merészsége volt, hogy ezt a tisztséget a gyermek Margit magának kérte a veszprémi zárdatemplomban. Mint a zárda legkisebbje és utolsója kérte ő magának ezt az alázatos szeretetszolgálatot, de mint királyleánynak engedték azt meg. Ennek a szent nagycsütörtöki szertartásnak végzését az ő szent kiváltságának tekintették egész szerzetesi életében.

Mialatt Margit Veszprémben korához képest szent hivatását betöltötte s nagy feladatra készült, édesatyja, IV. Béla király Magyarország feltámasztásának szentelte minden gondját, erejét, tehetségét. Valóban az utókoról nem is eléggé méltányolt munkát végzett, amiért nemzetünk nem lehet soha eléggé hálás ennek a Gondviselés által küldött nagy királynak. Az óriási csapások mintha csak kicserélték volna. Többé már nem az a határozatlan, félenk jellem, aminőnek a tatárjárás idején bizonyult.

Újraéledt benne a szentistváni gondolat: másodszor is megalapítani a keresztény Magyarországot. Szüntelen jár-ke, tesz-vesz, szervez és feléleszt. Megbocsát ellenségeinek, feledi személyes sérelmeit, hogy ellenfeleit is munkatársaivá tegye. De nemcsak épített, hanem a védelmet is szervezi és az ország biztonságáról is gondoskodik. Jól tudta, hogy a tatárveszedelem csak időre-órára vonult el és mindig újabb elemi erővel törhet a meggyengült, kimerült országra. Félelme nem volt alaptalan. Több tatárhullám közeledett még hazánk felé. De hála Nagyasszonyunknak s bizonynyal a kis Margit áldozatának, imáinak, valamennyi megtört, mielőtt határainkat elérte volna.

A király óriási kiadásainak fedezésére kénytelen volt a zsidóktól felvenni drága kölcsönöket. A történelemben számtalanszor megújuló tünet. A zsidó nemcsak a bibliát cipeli a hátán utánunk, — mint Szent Ágoston szellemesen megjegyzi — hogy belőle keresztény vallásunkat igazoljuk, hanem pénzeszsákját is, hogy a megszorult államférfiakat és fejedelmeket „pillanatnyi pénzzavaraikból” — nem ugyan önzetlenül — kisegítse.

A király buzdítására a főpapok és főurak is hozzálátnak a védelmi vonalak kiépítéséhez. Így emelte fel két évtized alatt a veszprémi püspök Tátikát, a pannonhalmi apát Szigligetet, a pilisi apát Pozsony vödrici bástyáját, az erdélyi püspök Gyulafehérvár falait. És még néhány tucat vár és erődítmény építése vihető vissza a tatárjárást követő évekre. Az egyes városok és helységek messzemenő kiváltságokat kaptak ráadásul, ha magukat kőfallal körülvéve a saját biztonságukról gondoskodtak.

A zárdalapítás

Béla azonban, mint igazi középkori fejedelem, nagyon jól tudta, hiszen kézzelfoghatóan tapasztalta, hogy „mitsem használ az ember iparkodása, ha nem járul hozzá az Isten áldása”. Miért is nem kisebb segítséget látott egy-egy zárdában, amellyel Isten irgalmát ő ostromolhatja meg, mint egy-egy várban, amellyel ellenállhat az ellenség ostromának. Elhatározta tehát, hogy Buda közelében a „Nyulak szigeten”, mely később az ő leányáról, B. Margitról kapta nevét, tekintélyes apácazárdát emeltet, hogy ott ne szűnjenek meg az ország épségéért imádkozni. Ebben az ő ismert fogadalmának

mintegy kiegészítését látta, de egyben ama forró óhajának kielégülését is, hogy az ő drága Margitkáját közelében tudja és többször láthassa.

A templom és kolostor, amely a mai Margitsziget, akkor még a Nyulak-szigete keleti részén épült, nemcsak nagyság, hanem művészi szépség dolgában is méltó volt királyi alapítójához. Az építkezés a hazánkba meghívott Villard de Honnecourt francia építőművész tervei szerint történt, aki már a rheimsi dóm megalkotásánál kimutatta az „oroszlánkar-mokat”.

A napjainkban feltárt romok biztos alapokat adnak a fantáziának, hogy a kolostort és templomot egész berendezésével visszavárassolja s kedélyünket kegyeletes, áhítatos hangulatba ejtse.

Ez a zárda volt tehát színtere annak, amit IV. Béla alapító oklevelében kíván: „hogy a szerzetesi fegyelem követelményei szerint jámbor szűzek a királyok Királyát, a Szűznek Fiát szolgálják, és . . . ahova leányunkat, Margit úrnőt, akit annál gyengédebben szeretünk, minél biztosabb előjeleit látjuk benne az Isten

előtt kedves életnek, elhelyezzük... hogy Istennek és a dicsőséges Szűznek szolgáljon."

Az építkezés még be sem fejeződött egészen, mikor 1252-ben a királyné sürgető kívánságára abba 12 veszprémi apáca Margittal együtt bevonult. Vele jöttek Olimpiádesz s ennek leánykája Erzsébet, aki édesanyját belépése után néhány évre már Veszprémbe követte. Aztán Katalin, az egykori veszprémi főnöknő, Eliana gondnoknő, Babaduri Erzsébet, Somogyi Ágnes, Szörényi Erzsébet s mások. Hozzájuk csatlakozott aztán többek között Margitnak ugyancsak Margit nevű unokahúgocskája, akinél négyéves kora ugyancsak nem volt akadály, hogy szülői szándéka szerint mint leendő apácát kezeljék. Hiszen a nyulakszigeti zárda már nem egyúttal nevelőintézetnek is, hanem *kizárólag* kolostornak épült.

Itt lépett be Felhévvi Szabina, aki a boldoggáavatási perben arra hivatkozik, hogy Margit titkait ismerte, mert őt a királyleány különös bizalmával tüntette ki. Az újonnan érkezettekkel a zárda lakóinak száma közel százra szaporodott, amiből nagy méreteire szintén következtethetünk. Az apácák eltartásáról a király maga is fejedelmi módon gon-

doskodott. Tudjuk, hogy volt eset, mikor maga Margit is közbenjárt anyagi ügyben királyi atyjánál. De aztán a belépők — csaknem valamennyi előkelő család sarja — sem jöttek üres kézzel. Voltak a zárdának Pest, Komárom, Esztergom, Győr, Somogy, Csanád és Baranya megyében s másutt birtokai.

Az apácák életmódja

Anyagi gondoktól mentesen, igazán Istennek és szent hivatásuknak élhettek. Tekintélyes vagyonuk, amelynek jövedelmezősége a mai viszonyokkal összehasonlítva elenyészően csekély lehetett, éppen nem lazította és enyhítette a szerzetesi élet fegyelmét. A dominkának alig éltek enyhébben, mint a mai kármeliták. Elárulja ezt lelki napirendjük, amelyet a szabály nekik előírt.

Az elmélkedést ugyan a mai értelemben még nem ismerték. Elmélkedtek ugyan, hisz e nélkül komoly lelki élet elképzelhetetlen, de ennek az imának nem volt körvonalozott alakja. „Amorph“, „alaktalan“ volt és csupán a Szentlélek belső ösztönzését követte. Csak Margit halála után kezdik az elmélkedést már

bizonyos formába és rendszerbe önteni. Éppen egy domonkosrendi atya, az 1270 körül elhunyt Peraldus volt ebben úttörő.¹ A főszerepet tehát — ami a hivatalos imát illeti — a szóbeli viszi. Nevezetesen a szent zsoltosma, amelyet pontosan, közösen, annak idején és helyén, részben énekelve végeztek. Éjfél után 2 órakor mondták el a Matutinum-ot és Laudes-t, amely főképen ünnepi alkalmakkor 1—2 óráig eltartott. Ezután megint nyugalomra tértek. Reggel 6 órakor, mindjárt a felkelés után, végezték a „kis órák” közül a „Primát”. Erre a káptalanterembe vonulva következett a fegyelmi hibák bevallása, illetőleg bevádolása, amelyet a földön, féloldalt dőlve végzett, illetve hallgatott meg a hibázó. Erre kiszabta a hibázóra a főnöknő a büntetést, amely a hiba nagyságához képest imából, böjtből vagy önostorozásból állott. Nem kell persze ilyenkor valami nagy vétségre gondolnunk. Elég volt például, hogy valaki a csendet megtörje vagy kötelességét valami csekélységben elhanyagolja, hogy magát bevádolja, vagy másoktól a vádat alázatos lélekkel, sőt hálával fogadja.

¹ V. ö. Müller: Aszketika. Az elmélkedés történetéből 89.

Margit alig valaha hiányzott az önvádolóok közt. Elképzelhető, hogy mily csekély gyarlóságokat is hibának rótt fel ilyenkor magának. Erre következett az első szentmise meghallgatása. Majd házimunkákra tértek, és pedig a legnagyobb csendben. Kilenc órakor végezték a „Tertiát”, „Harmadik órát”, amelyre a konventuális énekes mise következett. Margit ezalatt buzgón énekelt a többiekkel. Déli 12 órakor mondták el a „Sextát”, „Hatodik órát” és délután 2 óra után a „Nonát”, „Kilencedik órát”. Bőjti napon csak ezután kerültek ebédhez. Bőjtön kívül pedig a Nona előtt. A közbeeső időhézagok a napi munkával teltek el, kiki végezvén hivatala teendőit a konyhában, a varrodában, a templomban vagy a háztartás egyéb ágaiban. Ebéd után volt szabad csak a szerzetesnőknek társalogniok. Este felé végezték a Vesperá-t, s napnyugta előtt a Kompletorium-ot, amelyet megelőzőleg igen szerény vacsorát kaptak, amely többnyire csak kenyérből és vízből állott. Úgy az ebéd, mint a vacsora alatt felolvasás volt a Szentírásból és a Szentek életéből. Ez volt Margitnak is a hajszálpontosan betartott napirendje.

Margit, a nagy imádkozó

Ettől a napirendtől csak annyiban tért el, hogy előjárói engedélyével a rendesnél még sokkal több időt töltött imába mélyedve. Tekintettel királyi származására s talán megsejtett hivatására is, ebben neki elég sok kiváltsága volt. Eltűrték, hogy még a munkára kiszabott idő túlnyomó részét is Istennel társalogva töltse. Sőt, mi több, volt külön kis imakamrája is. Ez volt az ő földi édene, amelyet csak akkor hagyott el, ha erre az engedelmesség vagy testvéri szeretetszolgálat kötelezte. Olykor kérte is egyik-másik társnőjét, hogy őrizték az imakamra ajtaját, nehogy őt valaki áhítatában háborgassa. Legfőbb gyakorlata az Oltáriszentség, a „Krisztus testének” néma szemlélete volt. Hacsak a körülmények megengedték, leborulva imádta az Eucharisziát, amelyet a Szent Kereszt oltárán őriztek. Egybekapcsolta ily módon a hitnek ezt a két, legbensőbb viszonyban lévő, mélységes titkát. Legfőbb gyönyörűsége volt ez a néma szemlélet, amely azonos a legmélyebb imádással. A Szentlélek kiiktatta őt a szemlélődés lényegéről: amely *nyugalmi állapot csodálkozó szeretetben*. Mióta megtanulta Veszprémben a feszület lényegét,

értelmét, nem tudott arra könnyek nélkül tekinteni. A feszület lábát át-átölelve, sirdogálva imádkozott. Nyakában a feszületet hordta, amelybe Krisztus keresztléne egy kis partikulája volt elrejtve. Mikor nagypénteken a Szent Keresztet a pap felmutatta, a karban oly hangos zokogásba tört ki, hogy a külső templomban a hívek is meghallották. Nem tudott betelni az imádsággal, olyannyira, hogy tekintve azok hosszát, terjedelmét, misztikus kegyelmekre szükségképen következtethetünk.

Míg társnői a Kompletórium után este nyugalomra tértek, ő imádkozni ment. Mikor a közös hálóterembe tért, a befüggönyözött ágy-sorok közt fel-alá járkáló virrasztó apáca ebből tudta, hogy éjjel már elmúlt. Rövid egy-két órai pihenés után, éji két órakor a csengetyűszóra felugrik és első a kóruson, hogy a karimát a többiekkel együtt mondja, énekelje. Utána akárhányszor ágya mellett térdelve folytatja a magánimát. Bizonytal ilyenkor követelte tőle jogait a kizsárolt természet és nyomta el az álom. Ezért volt, hogy az ágyfüggönye mögé bepislantó, virrasztó nővér őt a földön elterülve aludni látta. De napközben is, a liturgikus imákon kívül, csaknem mindig imádko-

zott. A munkában is sokszor kímélték, hogy szent imaszenvedélyének inkább hódolhasson. A szentek mind az ima emberei voltak, de *Margit még köztük is a legelsők közt érdemel helyet.*

Hogy mi ment imádság közben végbe Isten és e választott lélek közt, örök titok marad. Azt mindenki észrevehette, hogy Margit nem úgy imádkozik, mint a többi emberek szoktak. Hoszszú, elmerült, mozdulatlan állapota olyan titokzatos volt. Máskor meg úgy látszott, hogy valakivel társalog. De miről? Ha kérdezték tőle, hogyan imádkozik, feleletéből senki sem lett valójában okosabb. Máskor meg ilyenkor elnevette magát és szó nélkül odébb állott. Ez is felelet oly dologban, amelyet kifejtteni, megmagyarázni lényegében úgysem lehet. De meg Margit bizonynyal azt is érezte, tudta, hogy „üdvös dolog rejtve tartani a Király titkát”. (Tób. 12, 7.)

Margit vezekel

Az Istenhez való emelkedéshez azonban két szárnyra van szükség. Egyik az ima, a másik az önmegtagadás. És Margit ez utóbbit sem kevesebb buzgalommal vette alkalmazásba.

Tette ezt annál is inkább, mert érezte, hogy neki mint felajánlott áldozatnak, nemzete bűneiért is kell vezekelnie.

Már maga a sok és hosszú virrasztás, és pedig földre borulva vagy más feszes helyzetben, mozdulatlanságban, nagy önmehtagadást jelentett. Ehhez járult a vezeklő ruha, a cilícium hordása. Aztán hosszú és szigorú böjtjei. Bizonnyal nem túlzott egyik társnője, mikor azt vallotta róla, hogy jobban szeretett sírni, mint enni. Továbbá az ostromozások, amelyeket maga végzett vagy magán végrehajtatott. Nem ritkán ugyanis egyes bizalmas társnőit is felkérte, hogy ebben segítségére legyenek, mert a saját gyenge, kifáradt karja nem bír már oly s annyi csapást mérni, aminőt s amenynyit elszenvedni forrón kívánna. Verette magát, míg csak nővére karja is bírta s hátát a vér el nem öntötte. A modern ember ezt már meg nem érti. Hiszen előtte — mint Szent Pál magát kifejezi — a kereszt csupa ostobaság. Az Isten Lelke szerint gondolkodóra azonban mindez magasabb bölcsesség. Mert elvégre „jobb, hogy egy ember haljon meg népéért, mintsem az egész nemzet elveszen”. (Jn. 11, 50.) Még visszataszítóbb reánk kultúremberek-

re, mikor azt olvassuk Margitról, hogy csupa szemérmességből sohasem fürdött, hogy fejét, testét nem gondozta, és az elősdiéket bőjtben szinte tenyészti, hogy csípéseikkel állandóan gyötörjék, nyugtalanítsák. És ezt a királyleány teszi! Feje, ruhája tele volt ilyenkor férgekkel. Társnői húzódoznak tőle, nehogy az effajta kellemetlenségeket vele megosztani kénytelenek legyenek.

Elöljárói ezt bizonynyal nem helyeselték, de túrték. Hiába! A szenteket nem lehet a közönséges emberi mértékkel mérni. Mikor királyi szülei minderről értesültek, megtárgyalták a dolgot. A tanácsba néhány tekintélyes szerzetest is bevontak. Jellemző az akkori korszellemre, hogy mikor ezen a tanácskozáson egyik ferences atya előadta, hogy „álmában a férget Margit testén drágakövekké válni látta”, ez döntő érv volt. Ám hagyták a dolgot és nem léptek közbe.

És Margit nem győzött Istennek hálálkodni örömeiben, hogy vezeklését tovább is folytathatja.

Valóban el kellene mindezt ítélnünk, ha nem ismernők a szeretetnek túlzásait és szent „ostobaságait”. „Oktalanok vagyunk Krisz-

tusért." (II Kor. 4, 10.) Valóban Margit, nevéhez méltóan, sárba, piszokba esett igazgyöngy volt, de amely ott csak még inkább ragyogott és megérdemelte, hogy Jézus őt saját koronájába illessze.

Margit alázatossága

Hogy pedig Margit egész életmódja nem a különcknek túlzásai, hanem hősies erények, abból is látszik, hogy oly erényeket termelt ki, amelyek az igazi kereszténységnek csodatkozhatalatlan ismertetőjelei. Ilyenek a mélységes *alázatosság*, a bántalmak és gyalázatok békés, sőt örömteli elviselése. Keresve-kereste a legalacsonyabb házimunkákat és végezte azokat még a legnagyobb hidegben is meztelen lábbal. Mikor egyik társnője — mert akkor is volt már gyarlóság, a zárdában is — haragjában a sajátából szennyes vizet lötytyentett a királyleányra, ez mosolyogva, szelíden csak annyit felelt: „Nővérem, mit csinálsz?”

Másik, életszentségét méginkább igazoló erénye az őszinte *felebaráti szeretete*. Ha valakin segíteni kellett, ő volt az első. No meg ő volt a szinte szenvedélyes betegápoló, a „betegek anyja”. Gyengédsége, gondoskodása

ebben utolérhetetlen volt. Nem riadt vissza a legundorítóbb teendőktől sem, amelyek a betegeknek rendben- és tisztántartásával kapcsolatosak. Itt a részletekbe bocsátkozni talán jóízlésünket sértené! Így törte meg magában végképen a világias önszeretetet, amely az életszentségnek legfőbb akadályja.

Margit szenvedésszeretete

Végül ki kell még emelnünk Margitban az *életszentség* legjellemzőbb bélyegét, a *szenvedésszeretetet*. Ez tette őt igazán nagygyá. „A nagysághoz ugyanis sohasem elég a lángész, amellyel Margit egyébként sem dicsekedhetett, nem a dicsőség, sőt még az erény sem. Az emberiség még valamit elvár attól, akit nagynak tud üdvözölni. Elvárja, hogy előbb *a szenvedés keresztségében részesüljön.*”

És Margit valóban részesült abban.

Sok testi szenvedését, amelyet már vezeklő életével is maga okozott és megaláztatásait bőven kárpótolták a mennyei vigaszok, amelyekben Isten őt magas imaélete kapcsán részesítette. Hátra voltak még a lelki szenvedések, amelyeknek tűzpróbáján keresztül kellett mennie.

Margit rendkívül szerette szent hivatását, életét tette fel rá. Ez adott neki erőt annyi türelemre. És íme, éppen erről az oldalról éri őt többszörös heves támadás. Atyja, akit annyira tisztelt, feledve fogadalmát, vagy inkább aggódó, gondos hazaszeretetből, Margitot mindenáron ki akarja venni a zárdából és az ország érdekében férjhez akarja adni. Az első kérőről, a lengyel hercegről már említést tettünk. Nagyobb akadály ekkor még nem volt, hiszen ez az ajánlat Margit fogadalmait megelőzte. Margit — mint tudjuk — hallani sem akart a férjhezmenésről, sőt fokozta vágyát, hogy mielőbb fogadalmakhoz jusson. Sürgető kérésére Boldog Umberto, a magyar dominikánusok akkori tartományfőnöke, 1254-ben csakugyan rá is adja a fátyolt és fogadalmakhoz bocsátja. Margit ezáltal ugyan kötve volt már, de a konszekráció előtt még nem annyira, hogy a pápai fölmentés aránylag könnyen kieszközölhető ne lett volna. Ez volt éppen Margit veszedelme s Béla király reményeinek bázisa. Időközben egy veszedelmesebb kérő érkezett, Ottokár cseh király, aki hazánknak leghatalmasabb ellensége volt, de legnagyobb megsegítője is lehetett. Ottokár 1252-ben csakhogy az

osztrák hercegségre kezét rátehesse, nőül vette a nála húsz évvel idősebb Babenbergi Margitot, akit a pápa e végből mentett fel apácafogadalmi alól. Mikor azonban Ausztria más címen is Ottokár birtokába jutott, eltaszította magától vén feleségét és új házasságra gondolt. Politikailag a legelőnyösebbnek látszott, ha Béla király leányát, Margitot jegyezné el, aki csak imént öltött fátyolt a nyulakszigeti zárdában. Úgy látszik, budai látogatása alkalmával volt is módja a serdülő királyleányt megláthatni. Meg is kérte kezét, de a leghatározottabb visszautasítással találkozott. Margit még azzal is fenyegetődött, hogy inkább levágatja orrát és ajkát, semhogy hivatását feláldozza. Erre egyelőre békében hagyták.

Múltak az évek és a viszony a magyar és cseh király közt feszültté váltott. 1260-ban háború tört ki köztük — most már másodízben — s Béla lett a vesztes. A béke megkötése után Ottokár ismét Budára látogat és újra felmerül a házassági terv.

Elgondolhatjuk Béla király helyzetét, aki a közjóért mindig kész volt családi érdekeit és szíve leggyengédebb érzelmeit áldozatul hozni. Átkelnek tehát a királyi szülők Ottokárral a

Nyulak-szigetére. Margit, mikor az előkelő vendégek jöveteléről értesült, sebtében a legkopottabb, foltos ruhába öltözik és a legelhanyagoltabb külsővel járult a cseh királyi kérő elé. Ottokár, aki inkább politikából jött ide, a legforróbb szerelemmel távozott. Lebilincselte, meghódította a 18—19 éves királyleány bája, szépsége. A válasz azonban ezúttal is tagadó volt.

Most Marcellust, Margit lelkiatyját küldik a zárdába, hogy gyónógyermekének akaratát megpuhítsa. Ez azonban annál is kevésbé sikerült, mert hiszen Marcellus sem igen erőltette a dolgot. Hiszen a királyné is bizalmasan elárulta előtte, hogy a cseh házassággal maga sem rokonszenvez.

Margit közben iszonyúan szenvedett. Lelki világa, imaélete meg volt zavarva. Gyengéd gyermeki szeretete, hazaszeretete és a magasabb isteni ösztönzés szörnyű csatákat vívtak benne. Sokat sír és panaszkodik. Öncsonkítás-sal fenyegetődzik, sőt mikor a pápa akaratával állanak elő, aki ezt a házasságot *állítólag* szintén előnyösnek, Európa békéje érdekében szükségesnek ítéli s Margitot kész fogadalmai alól azonnal felmenteni, Margit határozottan

kijelenti, hogy még ha kiközösítenék is, akkor sem állna el fogadalmától s mondana le szüzességéről.

Ottokár közben kezdi türelmét veszíteni és követeket küld Budára, hogy végre kedvező választ hozzanak neki. Erre a királyi család, apa, anya, István, a fiatal király, Béla, Margitnak legifjabb testvére s esetleg még egy-kettő nővérei közül megjelennek a nyulakszigeti zárdában, hogy Margitot megostromolják. Margit sziklaszilárd marad és ügyesen védi ki az ellenvetésekét. Hivatkozik Istennek magasabb jogaira, amelyek előtt még a legszentebb atyai tekintélynek is meg kell hódolnia. Úgy látszik, Marcellus atya is titkon mellette áll s szolgáltatja neki a fegyvereket.

IV. Béla mint hívő és jellemes ember belátta, hogy itt tovább a dolgot erőltetni nem lehet. Ottokár egyébként is ezek után beérte Béla unokájával, és Kunigundát, Anna hercegnő leányát vette feleségül.

Ezután Margitot csakhamar ünnepélyes „konszekrációhoz”,¹ „apácaszenteléshez” bo-

¹ A konszekráció a szerzetesrendbe való teljes jogú, végleges és ünnepélyes bekebelezést jelenti, amely az eddig viselt fehér fátyolnak feketével való felcserélése

csátották. Az esztergomi érsek, a váci és nyitrai püspökök szerepelnek ennél az ünnepélyes cselekménynél. De tudomást szerzett erről az egész ország és együtt ünnepelt. A királyi család azonban távol tartotta magát. Béla szívében leánya szent makacssága súlyos sebet ejtett. A király miatt aztán az egész család is távol maradt. Hogy Margitnak élete eme leg szebb óráiban mily fájdalmat okozott övéinek ez a magatartása, nem nehéz elképzelnünk.

Talán még kínosabb sebet ejtett Margit szívében a királyi családban kitört viszálykodás. Bátyja, István megkoronázott király, ki atyjával osztozkodott az uralkodásban, a házassága miatt amúgy sem volt a családban rokonszenves. Kún leányt vett ugyanis feleségül, abból a fajtából, amely akkor még a magyarokkal állandó viszálykodásban élt. Viszont István több okból is nagyon neheztelt atyjára. Nem tűrhette a cseh barátkozást, miért is valahányszor Ottokár Budán járt, mindig távollétével tüntetett. Hozzá még az osztozkodásban is

által jutott kifejezésre. Újabb fogadalomról ilyenkor már csak azért sem volt szó, mert akkor még az Egyház az egyszerű s ünnepélyes fogadalom közt nem tett különbséget.

megrövidítve érezte magát. Mindez évekig tartó villongásnak, sőt nyílt háborúnak lett okozója az atya és fia közt. Margit minderről tudott. Mit nem szenvedett miatta! Főleg atyjának s testvérének halhatatlan lelkéért aggódott. De meg lesujtotta az a rengeteg sok baj és szenvedés, amely ily belháborúk folytán az Egyházra és hazára szakadt. Nem győz eleget sírni és vezekelni, hogy az isteni Felséget engesztelje és irgalomra bírja. Ostornak és cilíciumnak most már a sündisznó bőrét használja.

Isten valóban kegyesen tekintett a kis áldozati bárány vérére és a megható békülés atya és fia, István közt a Nyulak-szigetén Margit jelenlétében történt meg.

A Kálvária ormán

A legborzalmasabb csapás azonban, amelyet az isteni Gondviselés megengedett, és amelyel az Úr a neki bemutatott áldozatot egészen eléggő áldozattá tette, még hátra volt. Ez a csapás volt arra szánva, hogy azokat a legfinomabb szálakat, amelyek Margitot még a földhöz valamiképen kötötték, szétszaggassa és

őt — mondhatnók — egész emberi mivoltában megsemmisítse.

1269-ben Anjou Károly, IX. Szent Lajos francia király öccse feleséget kért Béla király leányai közül. A család megint csak Margitra gondolt. Ezúttal anyja, Mária keresi fel Margitot a Nyulak-szigetén, hogy beleegyezését megnyerje. Margit most már nem fenyegetődzik, hanem rideg és határozott. Kijelenti, hogy még ha a pápa parancsolná is neki, nem bolond, hogy szüzességét, amelyet Jézus Krisztusnak fogadott, feláldozza.

A királyné megviszi a lesujtó hírt férjének. Béla haragra gyullad és megtorló intézkedéseket tesz. Marcellus elveszti tartományfőnöki hivatalát és Margittal többé nem érintkezhetik. De neheztelését érezteti a zárdával is. A szerzetesnőket is felelősekké teszi Margit makacs magatartásáért, s megvon tőlük anyagi kedvezményeket is, amelyeket eddig élveztek.

A szegény, szerencsétlen apácák most már mindenáron a kedvében akarnak járni a királynak és kegyeit visszahódítani. Egy részük szinte összeesküszik Margit ellen. Eleinte csak azt hajtogatják szüntelen előtte, hogy neki a világba vissza kell térnie és férjhez mennie.

Majd ajánlgatják neki, hogy hagyja el a zárdát, lépjen más szerzetbe, mert nekik éppen elég volt belőle. Vigye magával kedves barát-nőit, ha úgy tetszik, Száki Alexandrát és Felhévizi Szabinát. Másutt jobb dolga lesz. Főleg, ha férjhez megy, akkor még az ország főpapjainak és főurainak tiszteletét és háláját is kivívja. A pápa is meg lesz vele elégedve...

Elvonták tőle azokat az ajándékokat, amelyekkel családja őt eddig elhalmozta s amelyeket ő oly örömmel oszthatott szét a szegényei közt. Ez volt egyetlen passziója. Most a szemeláttára mások adták az alamizsnát az erre rászorulóknak. Mindez azért, hogy csak kínozzák. Még a szükséges és minden szerzetesnőt megillető dolgokat is megvonták tőle. Sértő, gúnyos és gyalázó szavakkal illetik. Azzal fenyegetődznek, ha az előljáróság nem dobja ki Margitot a zárdából, hát akkor olyan ribilíót csinálnak, hogy az egész konvent megkeserüli. Kényszeríteni akarják a zárda vezetőjét, hogy Margit eltávolításával rendet csináljon.

A legendák azt mondják, hogy a testi halált kivéve, társnői őt minden kínzásnak kitették. Ha ezt nem is szabad szó szerint érteni, de a

szegény Margit helyzetére mindenesetre nagyon jellemző.

Margit pedig tűrt, sőt örömmel tűrt és imádkozott. Felajánlotta mindeme rengeteg szenvedését családjáért, hazájáért, sőt ellenségeiért is. És Jézus megértette vele, hogy mindez az ő áldozatához tartozik, annak járuléka és koronája.

A folytonos szörnyű hajsza egészségét is erősen megviselte. De nem panaszkodik, hiszen Jézuson kívül nincs is már, akinek panaszkodjék. A legfinomabb szálak is elszakadtak már. Neki Istenen kívül nem volt senkije.

Utóbb már nem is igen szenvedett. Hiszen voltaképen addig szenvedünk, míg valamihez tapad a lelkünk. Amint az önszeretetnek utolsó csepp salakja is kiégett lelkünkben és szívünk már tiszta arany, nincs ami égjen, nincs már, ami gyötörjön, fájjon, égessen.

Akut betegsége 1270 január 6-án vette erős lázzal kezdetét. Érezte, hogy meg fog halni. Végre rendelkezése csak annyiból állott, hogy ott szeretne temetkezni, ahol az Úr Jézust anynyiszor imádkozta, a Kereszt oltára előtt. Hullaszagtól — jelentette ki — nem kell tartaniok, mert az az ő teteméből nem fog kiáradni.

Mikor a szentségekben részesült, nagy vigaszára jelen volt régi, jóságos gyóntatója, Marcellus atya is. Ekkor már kinyílt apacanővéreinek szeme. Mind ott vannak halálos ágya körül, gyengédséggel halmozzák el és bizonnyal bűnbánólag búcsúznak tőle. Boldog halála 1270 január 18-án, Szent Piroska napján következett be. Nemsokára követte a sírba édesatyja is, aki a nyulakszigeti királyi kastélyba vonult vissza fájó szívsebére írt keresni. Az ő Margitkája közelében kereste vigasztalását, akinek ő életében annyi szomorúságot okozott. Ugyanazon év május 3-án érte utol a halál. Az ország második megalapítóját a szigetről az ország akkori fővárosába, Esztergomba vitték és akarata szerint a ferencesek templomába temették el. Nemsokára követte a sírba hűséges felesége, Mária is, és ura mellett talált nyugvóhelyet.

Hétszáz év pergett le azóta.

Vajjon akadnak-e majd, akik Szent Imrének és Boldog Margitnak szűzies életáldozatát folytatják és ezáltal hazánkról Istennek megérdemelt, méltó haragját elfordítják?...

